

JAMES ENSOR

door N. HOSTYN

JAMES SYDNEY ENSOR

Op vrijdag 13 april 1860 geboren in de Langestraat 44 (nu 26) als zoon van James-Frederic ENSOR, van Engelse origine en van Marie-Catherina HAEGHEMAN.

Eén zuster : Mariette „Mitche” (°1861)

Overleden te Oostende op 19 november 1949 en begraven nabij de O.L.V. ter Duinenkerk te Mariakerke.

In de vele afleveringen van de reeks „Marineschilders van bij ons”, schouwden we het puik van de 18de en 19de eeuwse Belgische marineschilders : de neoklassieker Frans-Balthasar Solvijns, de romantiekers Frans Musin, Henri-Adolphe Schaep, Henri Lehon, Charles-Louis Verboeckhoven, de realisten Auguste Musin en Paul-Jean Clays, de vroege impressionist Louis Artan...

Trekken we de evolutie door en we komen automatisch terecht bij kunstschilders als Péricles Pantazis, Guillaume Vogels en James Ensor. Allen puike marineschilders, maar wiens genie echter verder reikte dan enkel die éne specialiteit.

James Ensor was, net als zijn eerder behandeld stads- en tijdgenoot Jan De Clerck, geen exclusieve marineschilder. Hij heeft het genre slechts occasioneel beoefend maar het totaal nieuwe perspectieven meegegeven.

Daarom is het passend de figuur van James Ensor, over wie jaarlijks hele stromen publikaties verschijnen, op te nemen in onze galerij van Belgische marinisten. We gaan ons hier echter wel beperken tot de louter maritieme aspecten van zijn kunst.

Naar zijn eigen zeggen kreeg hij op dertienjarige leeftijd de smaak van het kunstschilderen te pakken. Aanvankelijk werd hij daarbij opgevangen door Edouard Dubar en Michel Van Cuyck, twee ondergewaardeerde kunstschilders van wie Ensor zelf trouwens al niet veel moest weten. Hij ging dan ook al gauw op eigen houtje werken : aftekenen van prenten, schetsen naar de natuur. Voor dat laatste zocht en vond hij inspiratie in het omliggende van zijn geboortestad : de duinen met de forten Wellington en Napoleon, het strand, de bootjes en de vissers... In deze realistische werkjes nam de zee al een belangrijke plaats in.

Zijn jaren aan de Brusselse academie (1877-1880), die in de optiek van het professorenkorps allesbehalve schitterend kunnen genoemd worden, waren van enorm belang voor de verdere ontwikkeling van de kunstenaar. Zijn contacten met artiesten als Théo Hannon, Willy Finch, Xavier Mellery, Ferdinand Khnopff en met andere vooruitstrevende geesten uit het intellectuele Brussel, stuurden hem in de richting van het impressionisme, ver verwijderd van de geldende academische normen.

Eén van Ensor's eerste werken na zijn definitieve terugkeer te Oostende in 1880, was „Na de storm”, een marine vol subtiel-delicate licht- en kleurschakeringen, duidelijk brekend met elk

Ensor, geschilderd door zijn collega Henry De Groux (Oostende, Ensorhuis)

Vissershaven te Oostende – Destijds privéverzameling C.

academisme.

Soortgelijke kwaliteiten treffen we aan in de „Grijze zee” uit het Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen en in de zogenaamde „Grote Marine”, feitelijk een zonsondergang op zee, uit het Museum voor Schone Kunsten te Oostende (1885).

Van een heel ander inhoudelijke orde is de „Christus bedaart de storm” uit het Museum voor Schone Kunsten te Oostende, gebaseerd op het gekende bijbelverhaal uit Mattheüs 14, 22-36, dat zich afspeelt op het Meer van Genesareth. Het schilderij dateert uit 1891 en geldt als een der meesterwerken der symbolische kunst. We staan hier inderdaad niet meer voor een louter marinstuk. Hier is de idee die in het

werk steekt primordiaal en de hele voorstelling draagt er toe bij die idee kracht te geven.

Water en lucht versmelten hier tot één turbulente kleur- en lichtstroom rondom de Christusfiguur, die als een rotsvast vuurbaken op het bootje staat : als het licht der wereld, als heerser over de elementen.

In 1886 al had Ensor hetzelfde thema behandeld in een ets, in een meer conventionele stijl echter.

Dat brengt ons dan meteen bij Ensor als grafieker. Ook in zijn rijke grafische oeuvre kwam naast andere thematiek, die we hier niet behandelen, de zee, de haven en de schepen meerdere keren naar voren : etsen als „Sloepen” (1888), „Sloepen” (1888), „Eerste handelsdok

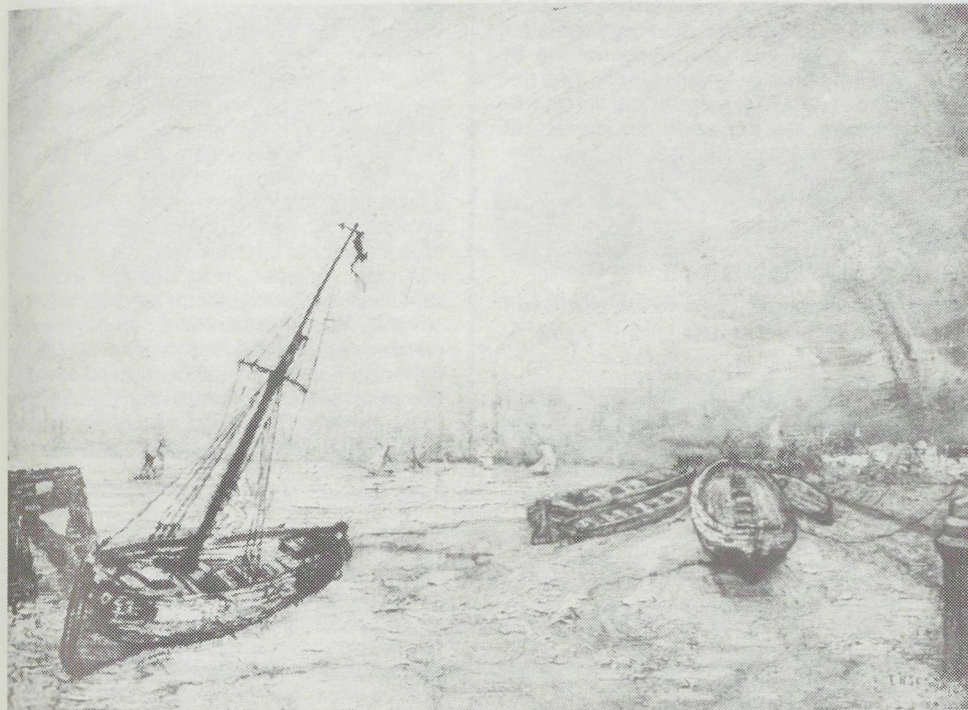
te Oostende” (1888), „Gestrande schuiten” (1888), „Stoomboten” (1888), „Schuitjes” (1894) en „Baden te Oostende” (1899) behoren tot Ensor's bekendste grafische verwezenlijkingen.

De ets met het gezicht op het Handelsdok zou Ensor in 1890 als olieverschilderij hernemen. Ook de ets „Sloepen” bestaat, licht gewijzigd, in een olieversie (1890). Beide schilderijen worden bewaard in het Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.

La mer immense et constante m'impressionnait profondément. Mer pure, inspiratrice d'énergie et de constance, buveuse inassouvie de soleils sanglants. Oui, je dois beaucoup à la mer.

Mer miraculeuse d'Ostende, mer formée d'opales et de perles, mer vierge que j'aime, hélas, les gadouements cavernes de la peinture osent salir vos faces divines et maculer vos robes tissées d'iris et lamées de satin blanc.

(James Ensor)

Gestrande boten te Oostende

De Veerman – Impressionistische ode aan de Oostendse zeelui – (Antwerpen, K.M.S.K.)

Maar ook andere facetten van de zee boeiden Ensor : vissen en schelpen interesseerden hem omwille van hun kleuren en hun vormen, hun texturen. Hij sublimeerde ze in tal van schitterende stillevens, waarvan „De Rog” verreweg de meeste bekendheid geniet.

Zeelui vereeuwigde hij in schetsen en in meesterwerken als „De veerman” (1883) of „De gendarmen” waarin hij zijn bittere visie op de vissersopstand van augustus 1887 uitte.

Ensor had het geluk een lang leven te kennen (†1949) en lucied te blijven. Met uitzondering van enkele merkwaardige heropflakkingen kunnen we stellen dat rond 1900 zijn picturaal genie stilaan uitdoofde. Ook toen waren al zijn belangrijke marines reeds geschilderd. In zijn totaal oeuvre nemen ze maar een klein percentage in. Stuk voor stuk getuigen ze echter van een geniale visie.

Het werk van Ensor leert u het best kennen in het Kon. Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen, alwaar vele belangrijke schilderijen en honderden tekeningen van hem worden bewaard, alsook in het Museum voor Schone Kunsten te Oostende en het woonhuis van de kunstenaar in de Vlaanderenstrat 27, nu als museum opengesteld.

**'n
netten
probleem?**

**BEL
YMUIDEN
STORES**

Ymuiden - 02550-19122*
Oostende - SCAP 059-322951
Zeebrugge-Hand in Hand
050-544117